

Nr 217.

Av herr **Lindhagen**, om officiell folkomröstning i avrustningsfrågan.

I 49 § 2 mom. regeringsformen stadgas: »Skulle med hänsyn till något ärendes särskilda vikt och beskaffenhet prövas nödig att före dess avgörande folkets mening inhämtas, må konungen och riksdagen genom samfält stiftad lag förordna, att allmän folkomröstning skall anställas».

Vid 1931 års riksdag interPELLERADES statsministern av mig med följande frågor:

»1) Kan det förväntas, att regeringen finner det nödigt att före avgörandet av vår nu under beredning varande avrustningsfråga samt till stöd tillika för vårt ställningstagande vid den stundande nedrustningskonferensen i Genève förelägga riksdagen ett lagförslag om att allmän folkomröstning i avrustningsfrågan skall anställas.

2) Håller regeringen i sådan händelse före, att denna omröstning bör i god tid äga rum och i varje händelse senast innan förhandlingarna i Genève avslutats».

I motiven yttrades bland annat, att det bör icke minst vara särdeles betydelsefullt, att vår svenska nedrustningskommission bibringas någon konkret förnimmelse av vad klockan må vara slagen ute i landet. Att omröstningen på samma gång tjänar vårt ställningstagande även vid konferensen i Genève bör ej vara annat än en förträfflig sak.

Statsministern svarade i huvudsak (se första kammarens protokoll nr 33, sid. 4), att vår interna försvarsfråga för närvarande vore föremål för en allsidig utredning av en för ändamålet tillsatt kommission. Av konventionsutkastets innehåll och frågans allmänna innebörd framgick för övrigt »svårigheten för att icke säga omöjligheten att i en lag upptaga viss eller vissa till nedrustningen tillhörande spörsmål, avsedda att besvaras med ja eller nej och hänförande sig till de frågor, som kunna väntas bli föremål för konferensens överläggningar. Skulle frågan åter, sades det, uppställas så allmänt, att den endast hade avseende å det internationella rustningsproblemet över huvud taget, torde om dess besvarande knappast råda delade meningar i vårt land. De svenska delegaterna torde ock, oberoende av folkomröstningen, kunna vara förvissade, slutade statsministern, att bakom dem står en *enhällig folkopinion* i vårt land rörande önskvärdheten av »en allmän nedrustning» i världen.

Interpellanten erinrade, att interpellationen talade om avrustningsfrågan, under det statsministern rörde sig endast med nedrustningsfrågan.

Denne senare såg, menade interpellanten, i nedrustningen föga annat än macklet med antalet kanoner, tjockleken på pansaret, hur många ton båtar-na skola få innehålla o. s. v. Det kallade han för ett förberedelsearbete. Ja, visserligen, men väl icke för mänsklighetens frigörelse i alla fall. Det vore väl istället en förberedelse till longörer, som komma att uppskjuta de stora reformerna i oändlighet. I begreppet avrustningsfrågan låg någonting mera än nedrustningsfrågan. Mindre stater, frigjorda från besvärande mellanhavanden med andra folk, syntes, menade interpellanten, kallade till en anslutning redan nu till fredsslutets avrustning av fyra stater, till en fullständig, omedelbar avrustning med bibehållande allenast av en ordningsmakt.

Därmed äro vi inne på frågans kärnpunkt. Man har fruktat länge och fruktar fortfarande från skilda håll att få kännedom i siffror av svenska folkets anslutning till olika grader av avrustning och däribland särskilt de meniges anslutning till svensk separat avrustning. Med en sådan inställning av problemet, kan även frågeställningen göras enkel och lämpad för en folkomröstning.

I Norden tycks man nu mena, att folkomröstning passar endast för nykterhetsfrågan. Häxdansen kring militärväsendet är dock en ännu större eller åtminstone lika stor angelägenhet. I utlandet har folkomröstning i avrustningsfrågan förordats från mer än ett håll. Statsministerns avböjande av allmän folkomröstning har emellertid aktualiserat *folkrikisdagstanken*.

Den tillämnade folkrikisdagen skall neutralt samla ombud från skilda organisationer, som sympatisera med folkrikisdagens program oavsett deras allmänna partiinställning. Programmet är följande: Även vi vilja petitionera till Genève för den allmänna, omedelbara och fullständiga avrustningen eller någon minskning. Men dessutom för något mera. Vi syssla ej med »isolerad» avrustning. Däremot med den av en utredd folkmening krävda ytterligare separata avrustning för att bland annat värna om den separata nationella avrustning, som redan skett i Tyskland, Österrike, Ungern och Bulgarien (se motion nr 214). De djupgående orsakerna till militarismen får ej heller förbises (se samma motion). Slutligen påkalla vi officiell omröstning i avrustningsfrågan. Även till utlandet har hänvändelse skett i ämnet. Till kongressen äro endast inbjudna sammanlutningar, som sympatisera med förenämnda program. Den närmare formuleringen tillkommer det folkrikisdagen att bestämma.

Det hemställes därför,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t äska framläggande jämlikt 49 § 2 mom. regeringsformen vid denna eller senast nästa riksdag av ett lagförslag om att allmän folkomröstning i avrustningsfrågan skall anställas — exempelvis mellan meningar för bibehåll-

landet av en stark härordning efter svenska förhållanden, för en starkt nedskuren härordning eller för en fullständig separat avrustning med bibehållande allenaast av en ordningsmakt.

Stockholm den 22 januari 1932.

Carl Lindhagen.